IETEIKUMI

KOMISIJAS IETEIKUMS

(2013. gada 20. februāris)

Ieguldījums bērnos: nabadzības apburtā loka pārraušana

(2013/112/ES)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

(1) Cilvēka cieņas neaizskaramība ir pamatvērtība Eiropas Savienībā, kuras mērķu vidū ir tās iedzīvotāju labklājības veicināšana; Savienībai ir jāaizsargā bērna tiesības, jāapkaro sociālā atstumtība un diskriminācija un jāveicina sociālais taisnīgums un aizsardzība.

(2) ES valstu lielākajā daļā nabadzības vai sociālās atstumtības risks vairāk apdraud bērnus [1] nekā iedzīvotājus kopumā; salīdzinot ar vienaudžiem, ir mazāk ticams, ka nabadzībā vai sociālā atstumtībā uzauguši bērni gūs labas sekmes skolā, ka viņiem būs laba veselība un viņi pilnībā īstenos savu potenciālu turpmākajā dzīvē.

(3) Novēršot nelabvēlīgu apstākļu mantošanu no paaudzes paaudzē, tiks veikts būtisks ieguldījums Eiropas nākotnē, kā arī tiešs ieguldījums stratēģijā gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei "Eiropa 2020", kas radīs ilgtermiņa ieguvumus bērniem, ekonomikai un sabiedrībai kopumā.

(4) Agrīnas intervences pasākumi un profilakse ir būtiski rezultatīvākas un efektīvākas politikas veidošanā, jo publiskie izdevumi saistībā ar bērnu nabadzības un sociālās atstumtības seku novēršanu parasti ir lielāki nekā tie, kas vajadzīgi, lai veiktu intervences pasākumus agrīnā vecumā.

(5) Nelabvēlīgo faktoru novēršana agrīnā vecumā ir svarīgs veids, kā pastiprināt nabadzības un sociālās atstumtības novēršanas centienus kopumā. Profilakse ir visefektīvāk īstenojama ar integrētām stratēģijām, kurās apvienots atbalsts vecākiem piekļuvē darba tirgum ar pienācīgu ienākumu atbalstu un piekļuve pakalpojumiem, kas ir būtiski bērnu sekmju nodrošināšanā, piemēram, (pirmsskolas) izglītības kvalitāte, veselība, mājokļi un sociālie pakalpojumi, kā arī iespējas piedalīties un izmantot savas tiesības, kas bērniem palīdz realizēt savu potenciālu un veicina viņu izturību.

(6) Ir pierādījies, ka sekmīgākās bērnu nabadzības jautājuma risināšanas stratēģijas ir tādas, kuru pamatā ir politika, kas uzlabo visu bērnu labklājību, vienlaikus pievēršot pienācīgu uzmanību bērniem, kuri atrodas īpaši neaizsargātā situācijā.

(7) Bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanas centienu pamatā vajadzētu būt dzimumu līdztiesības, integrētās pieejas dzimumu līdztiesībai un iespēju vienlīdzības veicināšanai, kā arī cīņai pret dažāda veida diskrimināciju, no kuras cieš bērni un viņu ģimenes (jo īpaši saistībā ar dzimumu, rasi vai etnisko izcelsmi, reliģiju vai pārliecību, invaliditāti, vecumu vai seksuālo orientāciju).

(8) Pašreizējai finanšu un ekonomikas krīzei ir būtiska ietekme uz bērniem un ģimenēm – vairākās valstīs palielinās to cilvēku īpatsvars, kuri dzīvo nabadzībā un sociālā atstumtībā.

(9) Budžeta konsolidācijas centieni pieaugošo fiskālo ierobežojumu dēļ vairākās valstīs ir saistīti ar grūtībām nodrošināt, lai sociālā politika paliktu atbilstoša un efektīva gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

(10) Vairāk nekā desmit gadu ilgā sadarbībā ES līmenī ir radījusi vienotu izpratni par aspektiem, kuri nosaka bērnu nabadzību, un tas ir panākts ar pamatīgu darbu, izstrādājot atbilstīgus uzraudzības rādītājus, apzinot kopīgas problēmas un veiksmīgas politiskās pieejas, kas šim jautājumam ir piešķīris politisku impulsu; pēc tam Komisija paziņojumā par Eiropas platformu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību [2] paziņoja par ieteikuma par bērnu nabadzību pieņemšanu.

(11) Stratēģija "Eiropa 2020" ir devusi jaunu stimulu centieniem novērst nabadzību un sociālo atstumtību ES,

[1] Saskaņā ar ANO Konvenciju par bērna tiesībām bērni šajā kontekstā nozīmē personas, kas ir jaunākas par 18 gadiem.

[2] COM(2010) 758 galīgā redakcija.

ieviešot kopēju Eiropas mērķi līdz 2020. gadam vismaz par 20 miljoniem samazināt to cilvēku skaitu, kuriem draud nabadzība un sociālā atstumtība, kā arī pastiprinot centienus priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas novēršanā. Cīņa pret bērnu nabadzību un tās novēršana veido ES un dalībvalstu centienu būtisku daļu šajā sakarībā un ir arī viens no jautājumiem Eiropas platformā cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību.

(12) Pašreizējā pārvaldība atbilstīgi Eiropas pusgadam palīdz nodrošināt attiecīgu konkrētām valstīm adresētu ieteikumu īstenošanu cīņai pret bērnu nabadzību un bērnu labklājības uzlabošanai.

(13) Visas ES dalībvalstis ir ratificējušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām (*UNCRC*). *UNCRC* standartiem un principiem jāturpina virzīt ES politiku un pasākumus, kas ietekmē bērnu tiesības.

(14) Ar Sociālās aizsardzības komitejas 2012. gada 27. jūnija konsultatīvo ziņojumu [1] un galvenajiem vēstījumiem, kā arī *EPSCO* Padomes 2012. gada oktobra secinājumiem "Bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršana un risināšana un bērnu labklājības veicināšana" [2] dalībvalstis atkārtoti apstiprināja savu apņemšanos un atbalstīja Komisijas ierosmi pieņemt ieteikumu par šo jautājumu.

(15) Dažādās ES politikas jomās ir risināti jautājumi, kas saistīti ar bērnu nabadzību un nelabvēlīgu apstākļu mantošanu no paaudzes paaudzē, jo īpaši izglītības un apmācības, veselības, bērnu tiesību un dzimumu līdztiesības jomā [3].

(16) Lai gan bērnu nabadzības jautājuma risināšanas politika ir galvenokārt dalībvalstu kompetencē, kopīgs Eiropas satvars var stiprināt sinerģiju visās attiecīgajās politikas jomās, palīdzēt dalībvalstīm pārskatīt savu politiku un mācīties no citu dalībvalstu pieredzes politikas efektivitātes un rezultativitātes uzlabošanā ar novatorisku pieeju palīdzību, vienlaikus ņemot vērā atšķirīgās situācijas un vajadzības vietējā, reģionālā un valsts līmenī.

(17) Saistībā ar gaidāmo daudzgadu finanšu shēmu šādas pamatnostādnes var arī nodrošināt pamatu turpmākai sadarbībai un ievirzi attiecīgo finanšu instrumentu, jo īpaši struktūrfondu, izmantošanai, lai panāktu izvirzīto mērķi "Sociālās iekļaušanas veicināšana un cīņa ar nabadzību",

IESAKA DALĪBVALSTĪM. Organizēt un īstenot politiku, kas novērstu bērnu nabadzību un sociālo atstumtību, veicinot bērnu labklājību ar daudzdimensiju stratēģiju palīdzību saskaņā ar šādām pamatnostādnēm.

1. IEVĒROT ŠĀDUS HORIZONTĀLOS PRINCIPUS

— Novērst bērnu nabadzību un sociālo atstumtību, izmantojot integrētas stratēģijas, kuru mērķis ir panākt vairāk nekā tikai bērnu materiālo drošību, un veicināt vienlīdzīgas iespējas, lai visi bērni varētu pilnībā realizēt savu potenciālu.

— Risināt bērnu nabadzības un sociālās atstumtības problēmu, izmantojot bērnu tiesību pieeju, jo īpaši atsaucoties uz Līguma par Eiropas Savienību, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas un ANO Konvencijas par bērna tiesībām attiecīgajiem noteikumiem, pārliecinoties, ka šīs tiesības tiek ievērotas, aizsargātas un īstenotas.

— Vienmēr pirmām kārtām ņemt vērā bērna intereses un atzīt bērnus kā neatkarīgus tiesību subjektus, vienlaikus pilnībā atzīstot atbalstošas ģimenes kā galveno aprūpētāju svarīgumu.

— Saglabāt atbilstošu līdzsvaru starp vispārēju politiku, kuras mērķis ir veicināt visu bērnu labklājību, un mērķtiecīgām pieejām, kuru mērķis ir atbalstīt visnelabvēlīgākajos apstākļos esošos bērnus.

— Nodrošināt, ka galvenā uzmanība tiek veltīta bērniem, kuri saskaras ar paaugstinātu risku daudzu nelabvēlīgu apstākļu dēļ, piemēram, romu bērniem, dažiem migrantu vai mazākumtautību bērniem, bērniem ar īpašām vajadzībām vai invaliditāti, bērniem, kas ir alternatīvā aprūpē, un ielu bērniem; apcietināto vecāku bērniem, kā arī bērniem mājsaimniecībās, kas ir īpaši pakļautas nabadzības riskam, piemēram, viena vecāka ģimenēs vai lielās ģimenēs.

— Atbalstīt ieguldījumu bērnos un ģimenēs, veicinot politikas nepārtrauktību un ilgtermiņa plānošanu; novērtēt, kā politikas reformas ietekmē visnelabvēlīgākajos apstākļos esošos cilvēkus un veikt pasākumus, lai mazinātu jebkādu nelabvēlīgu ietekmi.

[1] *Social Protection Committee, SPC advisory report to the European Commission on tackling and preventing child poverty, promoting child well-being*, 2012. gada 27. jūnijs.

[2] Bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršana un risināšana un bērnu labklājības veicināšana, *EPSCO* Padomes secinājumi, 2012. gada 4. oktobris, 14437/12.

[3] Sk. īpaši „Atjaunināta stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā, COM (2008) 865 galīgā redakcija, Solidaritāte veselības jomā: nevienlīdzības samazināšana veselības jomā ES, COM(2009) 567 galīgā redakcija, ES plāns par bērnu tiesībām, COM(2011) 60 galīgā redakcija, Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģija 2010.–2015. gadam, COM(2010) 491 galīgā redakcija.

2. **IZSTRĀDĀT INTEGRĒTAS STRATĒĢIJAS, KURU PAMATĀ IR TRĪS GALVENIE PĪLĀRI**

2.1. **Atbilstīgu resursu pieejamība**

Atbalstīt vecāku līdzdalību darba tirgū – atzīt, ka pastāv cieša saikne starp vecāku līdzdalību darba tirgū un bērnu dzīves apstākļiem, un saskaņā ar principiem, kas izklāstīti Komisijas ieteikumā par aktīvu integrāciju ([1]), un Barselonas mērķiem ([2]), veikt visus iespējamos pasākumus, lai sekmētu vecāku līdzdalību darba tirgū, jo īpaši to vecāku līdzdalību, kas ir attālināti no darba tirgus un kas ir mājsaimniecībās, kuras pakļautas īpašam riskam.

— Pārliecināties, ka strādāt ir izdevīgi, identificējot un novēršot konkrētus šķēršļus, ar kuriem saskaras vecāki, kas ienāk darba tirgū, tajā paliek vai gūst panākumus, ieskaitot šķēršļus, kas attiecas uz nodokļu un pabalstu sistēmu izveidi un mijiedarbību.

— Atbalstīt vientuļo vecāku un otru pelnītāju nodarbinātību un līdzdalību algotā darbā, veicinot dzimumu līdztiesību darba tirgū un ģimenes pienākumu veikšanā.

— Nodrošināt labāku atbalstu vecāku atkārtotai integrācijai darba tirgū pēc bērna kopšanas atvaļinājuma, izmantojot mācību pasākumus un atbalstu darba meklējumos, pievēršot īpašu uzmanību tiem vecākiem, kas pakļauti īpašam riskam.

— Pastiprināt centienus, lai nodrošinātu, ka visām ģimenēm, tostarp tām, kas ir neaizsargātā situācijā un dzīvo nelabvēlīgos rajonos, ir faktiski pieejama cenas ziņā pieņemama, kvalitatīva agrīna pirmsskolas izglītība un aprūpe.

— Pielāgot bērnu aprūpes pakalpojumu izveidi un pieņemšanas kritērijus arvien dažādākiem darba modeļiem, tādējādi palīdzot vecākiem saglabāt savus darba pienākumus vai atrast darbu, vienlaikus koncentrējoties uz bērna interešu ievērošanu.

— Veicināt kvalitatīvu iekļaujošu nodarbinātību un darba vidi, kas ļauj vecākiem līdztiesīgi līdzsvarot savus darba un vecāku pienākumus, tostarp izmantojot bērna kopšanas atvaļinājumu, darbavietas atbalstu un elastīgus darba nosacījumus.

Nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni ar dažādiem pabalstiem – radīt iespēju bērniem baudīt pienācīgu dzīves līmeni, kas ļauj dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi, optimāli kombinējot dažādus pabalstus natūrā un naudā.

— Atbalstīt ģimenes ienākumus ar pienācīgiem, saskaņotiem un efektīviem pabalstiem, tostarp nodokļu atvieglojumiem, ģimenes un bērnu pabalstiem, mājokļu pabalstiem un minimālo ienākumu shēmām.

— Papildināt naudas ienākumu atbalsta shēmas ar pabalstiem natūrā, kas īpaši saistīti ar uzturu, bērnu aprūpi, izglītību, veselību, mājokļiem, transportu un sporta vai kultūrsociālu pasākumu pieejamību.

— Nodrošināt, lai finansiālā atbalsta izveide bērniem un tiesības to saņemt atspoguļotu dzīves apstākļu attīstību un nodrošinātu atbilstīgu pārdali visās ienākumu grupās.

— Sekmēt efektīvāku piekļuvi pabalstiem, uz kuriem bērniem vai viņu ģimenēm ir tiesības, sekmējot to vieglu saņemšanu un attīstot saņēmēju atbalsta pakalpojumus.

— Izmaksāt no ienākumiem atkarīgus un mērķorientētus pabalstus tādā veidā, lai nenotiktu stigmatizācija, tiktu noteikta atšķirība starp bērnu vajadzībām un samazināts nabadzības draudu risks, vienlaikus neveidojot šķēršļus, kas otrus pelnītājus un vientuļos vecākus attur no darba uzsākšanas.

— Rīkoties apdomīgi, padarot ģimenes pabalstus atkarīgus no vecāku rīcības vai bērnu skolas apmeklēšanas un novērtēt šādu pasākumu iespējamo negatīvo ietekmi.

— Izveidot regulārus un reaģētspējīgus pabalstu izmaksas mehānismus, kas sniegtu maksimālu nodrošinājumu un radītu lielāko labumu bērniem, piemēram, avansa maksājumus.

2.2. **Cenas ziņā pieņemamu kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība**

Mazināt nevienlīdzību agrīnā vecumā, ieguldot agrīnā pirmsskolas izglītībā un aprūpē, – turpināt attīstīt sociālās iekļaušanas un attīstības potenciālu agrīnās pirmsskolas izglītībā un aprūpē (APIA), izmantojot to kā sociālo ieguldījumu, lai ar agrīnas intervences palīdzību novērstu nevienlīdzību un risinātu problēmas, ar kurām saskaras bērni, kas atrodas nelabvēlīgos apstākļos.

— Nodrošināt augstas kvalitātes iekļaujošas agrīnas pirmsskolas izglītības un aprūpes pieejamību; nodrošināt tās pieejamību cenas ziņā un pielāgot tās nodrošināšanu ģimeņu vajadzībām.

([1]) Komisijas 2008. gada 3. oktobra ieteikums 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgusm.

([2]) Prezidentūras secinājumi, Barselonas Eiropadome, 2002. gada 15. un 16. marts, SN 100/1/02 REV 1.

— Stimulēt bērnu no nelabvēlīgiem apstākļiem (īpaši vecumā līdz trīs gadu vecumam) līdzdalību neatkarīgi no viņu vecāku situācijas darba tirgū, vienlaikus nepieļaujot stigmatizāciju un segregāciju.

— Atbalstīt vecākus uzdevumā būt par savu bērnu galvenajiem izglītotājiem agrīnā bērnībā un mudināt APIA pakalpojumu sniedzējus cieši sadarboties ar vecākiem un vietējās sabiedrības pārstāvjiem, kas iesaistīti bērnu audzināšanā (piemēram, veselības un bērnu audzināšanas atbalsta pakalpojumi).

— Uzlabot vecāku informētību par ieguvumiem no līdzdalības APIA programmās viņu bērniem un viņiem pašiem. Izmantot APIA kā agrīnās brīdināšanas sistēmu, lai identificētu ar ģimeni vai skolu saistītas fiziskas vai psiholoģiskas problēmas, īpašas vajadzības vai ļaunprātīgu izmantošanu.

Uzlabot izglītības sistēmu ietekmi uz vienlīdzīgām iespējām – palielināt izglītības sistēmu iespējas pārraut nelabvēlīgu apstākļu apburto loku, nodrošinot, lai visi bērni varētu gūt labumu no iekļaujošas augstas kvalitātes izglītības, kas veicina viņu emocionālo, sociālo, kognitīvo un fizisko attīstību.

— Nodrošināt visu izglītojamo iekļaušanu, ja nepieciešams, virzot resursus un iespējas uz tiem, kas atrodas nelabvēlīgākā stāvoklī, un pienācīgi uzraudzīt rezultātus.

— Atzīt un novērst izglītības nodrošināšanas pieejamības un kvalitātes un mācību sekmju nevienmērīgu izplatību; veicināt segregācijas novēršanas politiku, kas sekmē visaptverošas mācības.

— Izveidot iekļaujošu mācību vidi, stiprinot saikni starp skolām un vecākiem, un vajadzības gadījumā sniegt individualizētu atbalstu, lai kompensētu īpašas grūtības, piemēram, īstenojot migrantu un mazākumtautību bērnu vecāku apmācību.

— Novērst šķēršļus, kas neļauj bērniem vai nopietni kavē viņus apmeklēt vai pabeigt skolu (piemēram, papildu maksa obligātajā izglītībā), sniedzot mērķtiecīgu izglītības atbalstu atbalstošā mācību vidē.

— Uzlabot to skolēnu sekmes, kuriem ir zems pamatprasmju līmenis, sekmējot lasītprasmes un rēķinātprasmes apguvi, kā arī pamatzināšanas matemātikā un dabaszinātnēs, un nodrošinot to skolēnu savlaicīgu apzināšanu, kuru sniegums ir vājš.

— Izstrādāt un īstenot visaptverošu politiku priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanai, kurā ietverti profilakses, intervences un kompensācijas pasākumi; nodrošināt, ka šajā politikā tiek iekļauti pasākumi tiem, kuriem draud mācību priekšlaicīga pārtraukšana.

— Stiprināt tiesību aktus līdztiesības jomā un garantēt visvairāk atstumto skolēnu pamattiesības saņemt kvalitatīvu minimālo kvalifikāciju.

— Pārskatīt un nostiprināt visu pasniedzēja profesiju profesionālo profilu un sagatavot skolotājus sociālajai daudzveidībai; izmantot īpašus kultūras vidutājus un paraugpersonas, lai veicinātu romu un bērnu ar imigrantu izcelsmi integrāciju.

Uzlabot veselības sistēmu reaģētspēju, lai nodrošinātu to bērnu vajadzības, kuri atrodas nelabvēlīgos apstākļos, – nodrošināt to, ka visi bērni var pilnībā izmantot savas vispārējās tiesības uz veselības aprūpi, tostarp ar slimību profilakses un veselības aizsardzības palīdzību, kā arī tiesības uz kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību.

— Novērst šķēršļus veselības aprūpes pieejamībai, ar kuriem saskaras bērni un ģimenes, kuras atrodas neaizsargātā situācijā, ieskaitot izmaksas, kultūras un valodas šķēršļus, informācijas trūkumu; šajā ziņā uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju apmācību.

— Veikt ieguldījumus profilaksē jo īpaši agrīnās pirmsskolas izglītības laikā, ieviešot visaptverošu politiku, kurā apvienots uzturs, veselība, izglītība un sociālie pasākumi.

— Risināt sociālā stāvokļa ietekmi uz neveselīgu dzīvesveidu un narkotiku lietošanu, nodrošinot visiem bērniem līdzsvarota uztura un fizisko aktivitāšu pieejamību.

— Veltīt īpašu uzmanību bērniem ar invaliditāti vai garīgās veselības problēmām, bērniem bez dokumentiem vai nereģistrētiem bērniem, pusaudžu vecuma grūtniecēm un bērniem no ģimenēm, kurās lietotas narkotikas.

Nodrošināt bērniem drošu, pienācīgu mājokli un dzīves vidi – ļaut bērniem dzīvot un augt drošā, veselīgā un bērniem labvēlīgā vidē, kurā tiek atbalstīta viņu attīstība un mācību vajadzības.

— Radīt iespēju ģimenēm ar bērniem dzīvot cenas ziņā pieejamos, kvalitatīvos mājokļos (tostarp sociālajos mājokļos), risināt vides apdraudējuma, pārapdzīvotības un enerģētiskās nabadzības situācijas.

— Atbalstīt ģimenes un bērnus, kuriem draud pajumtes zaudēšana, nepieļaujot izlikšanu no mājokļa, nevajadzīgu pārcelšanos, atšķirtību no ģimenes, kā arī sniedzot pagaidu patvērumu un ilgtermiņa mājokļa risinājumus.

— Pievērst uzmanību bērnu interesēm vietējā plānošanā; izvairīties no "geto" veidošanas un segregācijas, veicinot sociālo daudzveidību mājokļos, kā arī pienācīgu piekļuvi sabiedriskajam transportam.

— Samazināt pasliktinātas dzīves vides un sociālās vides kaitīgo iedarbību uz bērniem, lai nepieļautu, ka viņi kļūst par vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas upuriem.

Uzlabot ģimenes atbalstu un alternatīvu aprūpes iestāžu kvalitāti – stiprināt bērnu aizsardzības un sociālos pakalpojumus profilakses jomā; palīdzēt ģimenēm pilnveidot bērnu audzināšanas iemaņas nestigmatizējošā veidā, vienlaikus nodrošinot, ka bērni, kuru vecākiem ir atņemtas aizgādības tiesības, aug vidē, kura atbilst viņu vajadzībām.

— Nodrošināt, ka nabadzība nekad nav vienīgais pamatojums aizgādības tiesību atņemšanai; izvirzīt mērķi sniegt iespēju bērniem palikt vai atgriezties vecāku aprūpē, piemēram, atrisinot ģimenes materiālo nenodrošinātību.

— Nodrošināt pienācīgu "atlasi", lai novērstu to, ka bērni tiek ievietoti aprūpes iestādēs, un, ja tas tiek izdarīts, paredzēt regulāras pārbaudes.

— Apturēt tādu aprūpes iestāžu izplatīšanos, kas domātas bērniem bez vecāku aprūpes; tā vietā veicināt kvalitatīvu vietējās sabiedrības nodrošinātu aprūpi un sekmēt aprūpi ģimenes vidē, kur bērnu viedoklis tiek pienācīgi ņemts vērā.

— Nodrošināt, ka bērniem bez vecāku aprūpes ir pieejami kvalitatīvi pakalpojumi (gan pamatpakalpojumi, gan īpaši pakalpojumi), kas saistīti ar veselību, izglītību, nodarbinātību, sociālo palīdzību, drošību un mājokļu situāciju, tostarp pārejas periodā uz pieaugušo vecumu.

— Nodrošināt atbilstīgu atbalstu atstātajiem bērniem, kad viens vai abi vecāki pārceļas strādāt uz citu valsti, un aprūpētājiem, kas aizvieto vecākus.

2.3. **Bērnu līdzdalības tiesības**

Atbalstīt bērnu līdzdalību spēlēšanās, atpūtas, sporta un kultūras darbībās – atzīt, ka bērni var ietekmēt savu labklājību un izturību nelabvēlīgu situāciju pārvarēšanā, jo īpaši sniedzot iespējas piedalīties neformālās mācīšanās pasākumos, kas notiek ārpus mājas un pēc parastajām mācību stundām.

— Novērst šķēršļus – piemēram, cena, pieejamība un kultūras atšķirības, – lai nodrošinātu, ka visi bērni var piedalīties spēlēšanās, atpūtas, sporta un kultūras darbībās ārpus skolas.

— Nodrošināt drošas telpas bērnu vidē un atbalstīt nelabvēlīgos apstākļos esošas sabiedrības grupas, izmantojot īpašus stimulus.

— Mudināt skolas, vietējas sabiedrības pārstāvjus un pašvaldības veidot labākas bērnu ārpusskolas nodarbības un telpas visiem bērniem neatkarīgi no viņu vecāku darba situācijas un sociālajiem apstākļiem.

— Radīt iespēju visām ģimenēm piedalīties sabiedriskos pasākumos, kas uzlabo viņu vecāku prasmes un veicina pozitīvu saziņu ģimenē.

— Sekmēt līdzdalības pieejas, kas balstās vietējās sabiedrības brīvprātīgā darba iespējās un veicina solidaritāti starp paaudzēm.

Ieviest mehānismus, kas veicina bērnu līdzdalību tādu lēmumu pieņemšanā, kuri ietekmē viņu dzīvi – dot iespēju bērniem un mudināt viņus izteikt uz informāciju balstītu viedokli, nodrošinot, lai šiem viedokļiem tiek piešķirta pienācīga nozīme un tie tiktu atspoguļoti svarīgākajos lēmumos, kas viņus ietekmē.

— Izmantot un attīstīt pastāvošos instrumentus bērnu iesaistīšanai tādu pakalpojumu īstenošanā kā veselības aprūpe un izglītība, kā arī apspriesties ar viņiem par attiecīgas politikas plānošanu, izmantojot mehānismus, kas pielāgoti viņu vecumam.

— Atbalstīt visu bērnu iesaistīšanu pastāvošajās līdzdalības struktūrās; sasniegt bērnus no ģimenēm, kas atrodas nelabvēlīgos apstākļos, un atbalstīt viņu līdzdalību.

— Mudināt speciālistus, kas strādā ar bērniem un viņu labā, viņus aktīvi iesaistīt, veicinot izpratni par saistītajām tiesībām un pienākumiem.

— Īstenot bērna tiesības tikt uzklausītam visos ar tiesu saistītos lēmumos un veicināt bērniem pieejamu tiesu sistēmu, jo īpaši nodrošinot efektīvu tiesas un tiesas procesu pieejamību bērniem.

3. **PILNVEIDOT NEPIECIEŠAMOS PĀRVALDĪBAS, ĪSTENOŠANAS UN UZRAUDZĪBAS PASĀKUMUS**

Stiprināt sinerģiju starp nozarēm un uzlabot pārvaldības pasākumus – nodrošināt, lai politika efektīvi novērstu bērnu nabadzību un sociālo atstumtību, izmantojot visaptverošu plānošanu, un uzlabot koordināciju starp nozīmīgiem dalībniekiem.

— Veidot regulāras un sistemātiskas saiknes starp nozīmīgām politikas jomām un bērnu sociālo iekļaušanu un stiprināt sinerģiju starp svarīgiem dalībniekiem, īpaši tādās jomās kā izglītība, nodarbinātība, veselība, līdztiesība un bērnu tiesības.

— Strādāt, lai bērnu politiku un tiesības integrētu galvenajās politikas jomās, izmantojot, piemēram, īpašus institucionālus pasākumus.

— Veicināt ciešu sadarbību un regulāru dialogu starp visu līmeņu publiskajām iestādēm, sociālajiem partneriem, vietējo sabiedrību un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

— Atbalstīt un attīstīt bērnu iesaistīšanu, tostarp, šā ieteikuma īstenošanā.

Stiprināt ar pierādījumiem pamatotas pieejas izmantošanu – stiprināt ar pierādījumiem pamatotas politikas izstrādi un sociālās politikas inovāciju, nodrošinot, lai pienācīgi tiktu ņemta vērā politikas iespējamā ietekme uz bērniem.

— Pilnībā izmantot pieejamo statistiku un administratīvos datus, lai uzraudzītu politikas ietekmi uz bērniem un viņu ģimenēm; pastiprināt statistikas spējas (tostarp dalījumā pa dzimumiem), ja nepieciešams un iespējams, jo īpaši saistībā ar bērnu nenodrošinātību, kvalitatīvas un cenas ziņā pieņemamas bērnu aprūpes pieejamību, bērnu veselību un visneaizsargātāko bērnu situāciju.

— Uzlabot datu pieejamības savlaicīgumu, lai uzraudzītu bērnu situāciju, un veicināt tādu metožu un modeļu kā mikrosimulācija izmantošanu, lai palīdzētu veikt sistemātiskāku politikas iespējamās ietekmes uz bērniem iepriekšēju novērtējumu.

— Nostiprināt saiknes starp politiku un pētniecības aprindām un testēt attiecīgās inovācijas politikā; veicināt ar pierādījumiem pamatotu programmu rezultātu novērtēšanu, tostarp ilgtermiņā, izmantojot tādus instrumentus kā ilgtermiņa apsekojums; veicināt rezultātu redzamību un apmaiņu ar tiem.

— Veicināt paraugprakses un zināšanu apmaiņu, izmēģinātu un pārbaudītu intervences modeļu izmantošanu, pasākumus solidaritātes sekmēšanai plašākā sabiedrībā un dot iespēju vietējām sabiedrībām strādāt kopā.

— Novērtēt pagaidu politikas ietekmi, kas ieviesta, reaģējot uz ekonomikas krīzi, pirms tiek pieņemts lēmums iekļaut šo politiku strukturālajās reformās.

4. **PILNĪBĀ IZMANTOT ATTIECĪGOS ES INSTRUMENTUS**

Risināt bērnu nabadzības un sociālās atstumtības problēmas kā svarīgus stratēģijas "Eiropa 2020" jautājumus – mobilizēt dažādus instrumentus un rādītājus, kas pieejami stratēģijā "Eiropa 2020", lai sniegtu jaunu impulsu kopīgiem centieniem bērnu nabadzības un sociālās atstumtības novēršanā.

— Padarīt bērnu nabadzības un sociālās atstumtības risināšanu par stratēģijas "Eiropa 2020" un valstu reformu programmu būtiskiem jautājumiem un iekļaut tos kopējos centienos samazināt nabadzību un sociālo atstumtību, ņemot vērā attiecīgos Eiropas Padomes pieņemtos konkrētai valstij adresētus ieteikumus.

— Attiecīgos gadījumos apsvērt bērnu nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas valsts mērķu noteikšanas pievienoto vērtību, ņemot vērā valstu īpatnības.

— Pilnībā izmantot instrumentus, ko nodrošina stratēģija "Eiropa 2020" un atvērtā sociālās koordinācijas metode, lai uzlabotu uzraudzību un novērtējumu politikai, kas risina bērnu nabadzības un labklājības jautājumus, pilnībā izmantojot ierosināto uz rādītājiem balstītu uzraudzības sistēmu, par kuru informācija ir pievienota šim ieteikumam.

— Stiprināt sinerģiju ar attiecīgiem ES politikas virzieniem, jo īpaši tādās jomās kā izglītība, veselība, dzimumu līdztiesība un bērnu tiesības.

Mobilizēt atbilstīgus ES finanšu instrumentus – pienācīgi izmantot ES finanšu instrumentu sniegtās iespējas, lai atbalstītu iepriekš izklāstītās politikas prioritātes.

— Atbalstīt ar pierādījumiem vairāk pamatotas politikas izstrādi un sociālo inovāciju, izmantojot Sociālo pārmaiņu un sociālās inovācijas programmu, Eiropas Sociālo fondu un programmu "Apvārsnis 2020", un izmantot šīs programmas, lai pārbaudītu, novērtētu un palielinātu iespējamās inovācijas politikā.

— Pilnībā izmantot Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu (kurš risina bērnu nenodrošinātību ar

pārtiku un materiālo nenodrošinātību), Eiropas programmas "Skolas auglis" un "Skolas piens" (kas nodrošina produktus ar pozitīvu uzturvērtību un mudina bērnus veidot pareizus ēšanas paradumus) un programmu "*Erasmus* visiem" (kura veicina bērnu piekļuvi izglītībai, neformālajai izglītībai un sportam).

— Izmantot struktūrfondu sniegtās iespējas bērnu un ģimeņu atbalstam, izstrādājot Eiropas Sociālā fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda darbības programmas 2014.–2020. gadam saskaņā ar konkrētai valstij adresētiem ieteikumiem.

— Atbilstīgi izmantot tematiskos mērķus saistībā ar nodarbinātības veicināšanu un darbaspēka mobilitātes atbalstīšanu, sociālās iekļaušanas veicināšanu un nabadzības apkarošanu, veicot ieguldījumus izglītībā, prasmēs un mūžizglītībā, kā arī šo jomu attiecīgajās ieguldījumu prioritātēs. Tās jo īpaši ietver agrīnu pirmsskolas izglītību, mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas mazināšanu, darba un privātās dzīves saskaņošanu, pakalpojumu, tostarp veselības aprūpes un sociālu pakalpojumu, pieejamību, vietējās sabiedrības vadītas attīstības stratēģijas, atbalstu trūcīgo apgabalu reģenerācijai un pārejai no aprūpes iestādēs uz vietējās sabiedrības nodrošinātiem pakalpojumiem.

— Nodrošināt, ka 2014.–2020. gada struktūrfondu intervences ir rezultatīvas, tajās tiek izmantotas ar pierādījumiem pamatotas stratēģijas, lai mazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, iesaistot attiecīgās ieinteresētās personas un īstenojot pasākumus, kas atbalsta pāreju no aprūpes iestādēs uz vietējās sabiedrības nodrošinātu aprūpi.

— Veicināt partnerību struktūrfondu plānošanā un to pieejamībā, iesaistot attiecīgās ieinteresētās personas valsts, reģionālā un vietējā līmenī, jo īpaši attiecīgās publiskās iestādes, sociālos partnerus un nevalstiskās organizācijas, lai mobilizētu rīcību cīņai pret bērnu nabadzību.

Briselē, 2013. gada 20. februārī

Komisijas vārdā –
Komisijas loceklis
László ANDOR

PIELIKUMS

Uz rādītājiem balstīta uzraudzības sistēma

Ierosinātajā uzraudzības sistēmā uzsvērti rādītāji, kas ir būtiski, lai uzraudzītu ieteikuma īstenošanu. Priekšlikumi turpmākai darbībai ir atspoguļoti Sociālo ieguldījumu paketes pielikumos.

Vispārējais mērķis: apkarot bērnu nabadzību un sociālo atstumtību un veicināt bērnu labklājību

Stratēģija "Eiropa 2020"	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/sekundārs/ konteksta rādītājs [1]	Piezīmes
Bērni, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība (daļa no stratēģijas "Eiropa 2020" nabadzības un sociālās atstumtības pamatmērķa)	Bērnu kopums, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurām draud nabadzība un/vai kuras dzīvo dziļas materiālās nenodrošinātības apstākļos, un/vai mājsaimniecībās, kurās ir ļoti zema nodarbinātības intensitāte (šo trīs rādītāju definīciju sk. turpmāk)	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi)	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/sekundārs/ konteksta rādītājs	Piezīmes
Bērnu, kurus apdraud nabadzība, rādītājs (analizējams kopā ar nabadzības sliekšņa vērtību, kas izteikta kā pirktspējas līmenis mājsaimniecībā, kura sastāv no diviem pieaugušajiem un diviem bērniem vecumā līdz 14 gadiem)	Bērnu īpatsvars, kuri dzīvo mājsaimniecībās, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zemāks par 60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi) un mājsaimniecības tipa	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Smagas materiālās nenodrošinātības rādītājs	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru dzīves apstākļus būtiski ierobežo līdzekļu trūkums, t.i., uz kuriem attiecas vismaz četras no deviņām nodrošinājuma trūkuma situācijām: nepietiek līdzekļu, lai i) maksātu īri vai komunālo pakalpojumu rēķinus, ii) pietiekami apsildītu mājokli, iii) apmaksātu neparedzētus izdevumus, iv) reizi divās dienās ēstu gaļu, zivis vai citu proteīna ekvivalentu, v) reizi gadā vienu nedēļu pavadītu brīvdienas prom no dzīvesvietas, vi) iegādātos automašīnu, vii) veļas mazgājamo mašīnu, viii) krāsu televizoru vai ix) tālruni.	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi)	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās ar ļoti zemu darba intensitāti	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās pieaugušie darbspējas vecumā (18–59 gadi) pagājušajā gadā (t.i., ienākumu atskaites periodā) strādājuši mazāk par 20 % no sava darba potenciāla	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi)	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Bērnu nenodrošinātības rādītājs	Apspriešanā		*Eurostat – EU-SILC*	nav zināms	Sagatavošanā

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/sekundārs/ konteksta rādītājs	Piezīmes
Bērnu nabadzības riska izkliede ap nabadzības riska slieksni: nabadzības riska rādītājs, kas aprēķināts ar 50 % un 70 % slieksni	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zemāks par 50 % un zemāks par 70 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi)	*Eurostat – EU-SILC*	sekundārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Bērnu nabadzības pastāvīga riska rādītājs	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zemāks par nabadzības slieksni kārtējā gadā un vismaz divos gados no iepriekšējiem trim gadiem	0–17 gadi	*Eurostat – EU-SILC* (ilgtermiņa)	sekundārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Bērnu nabadzības riska rādītājs, noteikts konkrētā laikā	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zemāks par 60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma, kurā slieksnis noteikts konkrētā laikā	0–17 gadi	*Eurostat – EU-SILC*	konteksta	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)

Atbilstīgu resursu pieejamība

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/sekundārs/ konteksta rādītājs	Piezīmes
Strādājošo nabadzības līmenis cilvēku vidū, kuri dzīvo mājsaimniecībās ar apgādājamiem bērniem	Personu (ar apgādājamiem bērniem) īpatsvars, kas ir definēti kā strādājoši un kuru ienākums ir zemāks par nabadzības slieksni (60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma)	Pēc vecuma (0–17, 18–64, 0–64 gadi); pēc mājsaimniecības tipa (viena vecāka ģimene, divi pieaugušie ar apgādājamiem bērniem)	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	
Bērnu nabadzības riska rādītājs pēc mājsaimniecības darba intensitātes	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru ekvivalentais rīcībā esošais ienākums ir zemāks par 60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma atbilstīgi mājsaimniecības darba intensitātei	0–17 gadi, mājsaimniecības darba intensitāte (ļoti augsta [0,85–1], augsta [0,55–0,85], vidēja [0,45–0,55], zema [0,2–0,45])	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	
Bērnu nabadzības riska rādītājs nodarbinātā mājsaimniecībā	Bērnu īpatsvars, kas dzīvo mājsaimniecībās, kuru ienākums ir zemāks par nabadzības slieksni (60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākuma) un kurās darba intensitāte pārsniedz 0,2	Pēc mājsaimniecības tipa	*Eurostat – EU-SILC*	primārs	

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/sekundārs/ konteksta rādītājs	Piezīmes
Relatīvā vidējā bērnu nabadzības starpība	Starpība starp personu, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa, vidējo ekvivalento ienākumu un nabadzības slieksni, kas izteikta procentos no nabadzības riska sliekšņa	0–17 gadi	*Eurostat* – *EU-SILC*	primārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Bērnu aprūpe	Bērnu aprūpes (oficiālajā aprūpē [2]), nevis ģimenē) procentuālais daudzums no visiem attiecīgā vecuma bērniem	Jaunāki par 3 gadiem, vecumā no 3 gadiem līdz obligātajam skolas vecumam; mazāk nekā 30 stundas, 30 stundas vai vairāk nedēļā	*Eurostat* – *EU-SILC*	sekundārs	Jānovērtē sadalījuma pēc ienākumu kvintilēm nepieciešamība
Ietekme uz nodarbinātību, ko izraisījusi kļūšana par vecākiem	Starpība procentpunktos (pp) starp: — nodarbinātības līmeni personām vecumā no 20 līdz 49 gadiem, kuras dzīvo mājsaimniecībās, kur nav bērnu vecumā līdz sešiem gadiem, un — nodarbinātības līmeni personām vecumā no 20 līdz 49 gadiem, kuras dzīvo mājsaimniecībās, kur ir vismaz viens bērns vecumā līdz sešiem gadiem	Kopā, pēc dzimumiem	*Eurostat* – DSA	konteksta	Ir ieteicams atsevišķi aplūkot bērnus vecumā līdz 3 gadiem un 3–6 gadu vecumā
Nepilna laika nodarbinātība aprūpes pienākumu dēļ	Personas, kas strādā nepilnu darba laiku, jo pieskata bērnus vai rīcībnespējīgus pieaugušos, procentos no kopējā nodarbināto personu skaita	Kopā, pēc dzimumiem	*Eurostat* – DSA	konteksta	
Sociālo transfertu (izņemot pensijas) ietekme uz bērnu nabadzības samazināšanu	Starpība starp bērnu nabadzības riska rādītāju pirms un pēc sociālo transfertu (izņemot pensijas) saņemšanas		*Eurostat* – *EU-SILC*	sekundārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)
Pārmērīgas ar mājokli saistītas izmaksas	Iedzīvotāju procentuālais daudzums, kas dzīvo mājsaimniecībās, kur kopējās ar mājokli saistītās izmaksas (atskaitot mājokļa pabalstus) veido vairāk nekā 40 % no kopējā mājsaimniecības izmantojamā ienākuma (atskaitot mājokļa pabalstus)	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi), nabadzības statusa (virs vai zem nabadzības riska sliekšņa)	*Eurostat* – *EU-SILC*	sekundārs	Ir ieteicams salīdzinājums ar iedzīvotājiem darbspējas vecumā (18–64 gadi) un vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+ gadi)

Kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/ sekundārs rādītājs	Piezīmes
Agrīna pirmsskolas izglītība	Bērnu īpatsvars no četru gadu vecuma līdz obligātās izglītības sākumam, kuri piedalās agrīnā pirmsskolas izglītībā	Pēc dzimuma	*UOE* [3]	primārs	

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/ sekundārs rādītājs	Piezīmes
Kompetence lasīšanā, matemātikā un dabaszinībās	15 gadu vecu skolēnu īpatsvars, kuru vērtējums *PISA* testos ir 1 vai mazāk (skalā no 1 (zemākais) līdz 5 (augstākais))	Pēc vecāku situācijas (izglītības līmenis un izcelsmes valsts)	ESAO – *PISA* [4]	primārs	Pašreizējās datubāzēs nav datu par Kipru un Maltu.
Jauniešu skaits, kas nepiedalās ne nodarbinātībā, ne izglītībā vai apmācībā (*NEET*)	Jauniešu skaits, kas nepiedalās ne nodarbinātībā, ne izglītībā vai apmācībā (*NEET*)	Pēc dzimuma, 15–19 gadi	*Eurostat* – DSA	primārs	
Izglītību un apmācību pāragri pārtraukušie	Iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuru augstākais pabeigtās izglītības līmenis ir pamatizglītība un kuri neturpina izglītību vai apmācību	Pēc dzimuma un augstākā pabeigtās izglītības līmeņa	*Eurostat* – DSA	sekundārs	
Neapmierināta vajadzība pēc medicīniskas aprūpes (balstoties uz iedzīvotāju atbildēm)	16-25 gadu vecu cilvēku īpatsvars, kuri ziņojuši, ka viņu vajadzība pēc medicīniskās aprūpes nav apmierināta cenas, attāluma vai rindas dēļ		*Eurostat – EU-SILC*		
Zīdaiņu mirstība	Bērnu līdz viena gada vecumam nāves gadījumu skaita attiecība pret dzīvi dzimušo bērnu skaitu attiecīgajā gadā (izteikta uz 1 000 dzīvi dzimušo)	Pēc vecāku sociālekonomiskā statusa (sagatavošanā)	*Eurostat*	primārs	
1–14 gadu vecu bērnu mirstība	Nāves gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju		*Eurostat*		
Mazs dzimšanas svars	Dzimšanas svars nepārsniedz 2 500 gramus (5,5 mārciņas)		PVO – ESAO	primārs	
Vakcinācijas līmenis	Zīdaiņu procentuālais daudzums, kuri savā pirmajā dzimšanas dienā attiecīgajā kalendārajā gadā ir pilnībā vakcinēti pret garo klepu, difteriju, stingumkrampjiem un poliomielītu. Un zīdaiņu procentuālais daudzums, kuri savā otrajā dzimšanas dienā attiecīgajā kalendārajā gadā ir pilnībā vakcinēti pret masalām, epidēmisko parotītu un masaliņām		PVO	konteksta	
Aptaukošanās	Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuru ķermeņa masas indekss 30 vai vairāk	Pēc dzimuma un vecāku sociālekonomiskā statusa	*Eurostat – EHIS* [5]	konteksta	
Regulārie smēķētāji	Cilvēku, kas ikdienā smēķē cigaretes, īpatsvars 15 līdz 24 gadu vecu iedzīvotāju vidū	Pēc dzimuma un vecāku sociālekonomiskā statusa	*Eurostat – EHIS*	konteksta	
Garīgā veselība	Jaunieši (15–24 gadi) ar depresijas sindromu	Pēc dzimuma	*Eurostat – EHIS*	konteksta	Sagatavošanā

Rādītājs	Definīcija	Dalījumi	Avots	Primārs/ sekundārs rādītājs	Piezīmes
Jauniešu nāves cēloņi – pašnāvības	Nāves gadījumu skaits, kuru cēlonis ir pašnāvība, uz 100 000 iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem	Pēc dzimuma	*Eurostat* – statistika par nāves cēloņiem	konteksta	
Slikti sadzīves apstākļi	Iedzīvotāju procentuālais daudzums, kuri cieš no visiem sliktas sadzīves elementiem. Šie elementi ir šādi: 1) caurs jumts, mitras sienas/grīda/pamati vai logu rāmju vai grīdas puve; 2) mājoklī nav vannas vai dušas; 3) nav ūdens-klozeta tualetes iekštelpās tikai attiecīgās mājsaimniecības vajadzībām; 4) problēmas ar mājokli: pārāk tumšs, nepietiekami daudz gaismas	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi), nabadzības statusa (t. i., virs vai zem nabadzības riska sliekšņa)	*Eurostat* – *EU-SILC*	primārs	
Pārapdzīvotība	Iedzīvotāju procentuālais daudzums, kas dzīvo pārapdzīvotā mājsaimniecībā. Personu uzskata par tādu, kas dzīvo pārapdzīvotās mājsaimniecībās, ja mājsaimniecības rīcībā nav šāda minimālā istabu skaita: — viena istaba mājsaimniecībai; — viena istaba katram pārim; — viena istaba katrai personai vecumā no 18 gadiem; — viena istaba divām viena dzimuma personām vecumā no 12 līdz 17 gadiem; — viena istaba katrai atšķirīga dzimuma personai vecumā no 12 līdz 17 gadiem; — viena istaba diviem cilvēkiem, kas jaunāki par 12 gadiem.	Pēc vecuma (0–17, 0–5, 6–11, 12–17 gadi), nabadzības statusa (virs vai zem nabadzības riska sliekšņa)	*Eurostat* – *EU-SILC*	primārs	

(1) Primārie rādītāji ir galvenie rādītāji, kas aptver tās plašās jomas, kuras tiek uzskatītas par svarīgākajiem rezultātu elementiem, savukārt sekundārie rādītāji atbalsta primāros rādītājus, sīkāk aprakstot problēmas raksturu vai aprakstot citus problēmas aspektus. Konteksta rādītājs sniedz papildu informāciju un konteksta informāciju: ierosinātais saraksts ir orientējošs un ļauj pievienot citu papildu informāciju, kas ļauj labāk parādīt un izprast valsts kontekstu.

(2) Oficiālā aprūpe tiek definēta kā šādi pakalpojumi: pirmsskola vai līdzvērtīga iestāde, obligātās izglītības iestāde, iestāžu pakalpojumi ārpus mācību stundām, bērnudārzs vai citas dienas aprūpes iestādes, tostarp dienas aprūpe ģimenes vidē un profesionālas sertificētas auklītes. Ģimenes locekļu, kaimiņu vai nesertificētu auklīšu nodrošinātā aprūpe tādējādi nav iekļauta šajā "oficiālās aprūpes" definīcijā.

(3) *UNESCO/ESAO/Eurostat* datubāze par statistiku par izglītību.

(4) http://www.oecd.org/statisticsdata/03381,en_2649_35845621_1_119656_1_1_1.00.html.

(5) *EHIS* ir Eiropas veselības aptauju apsekojums.